gatarios utantur beneficio: ut in tantum hereditariis creditoribus [1] teneantur, in [2] quantum res substantiæ ad eos devolutæ valeant: & eis satisfaciant qui primi [3] veniant creditores: & si nihil reliquum est, posteriores [4] venientes repellantur: & nihil ex sua substantia penitus heredes amittant: ne [5] dum lucrum facere sperant, in damnum incidant. Sed & si legatarii interea venerint: eis satisfaciant ex [6] hereditate defuncti, vel ex ipsis [7] rebus, vel ex earum forsitan venditione [8].

§. 5. Sin vero creditores, qui post emensum patrimonium necdum completi sunt [9], superveniant: neque ipsum heredem [10] inquietare concedantur, neque eos qui ab eo compararerint [11] res [12], quarum pretia in legata, vel fideicommissa, vel alios [13] creditores processerunt. Licentia creditoribus [14] non deneganda adversus legatarios venire, vel hypothecis [15], vel indebiti [16] condictione uti, & hæc quæ acceperint, recuperare: cum satis absurdum sit, creditoribus quidem jus suum [17] persequentibus legitimum auxilium denegari, legatariis vero qui pro lucro [18] certant, suas partes leges accommodare. §. 6. Sin vero heredes res hereditarias creditoribus hereditariis pro debito dederint in solutum: vel per donationem pecuniarum satis eis fecerint: liceat aliis creditoribus qui ex anterioribus [19] veniunt hypothecis, adversus eos venire, & [a] posterioribus [creditoribus] secundum leges eos abstrahere, vel per hypothecariam actionem, vel per condictionem ex lege, niii voluerint debitum [20] eis offerre. §. 7. Contra ipsum tamen heredem (secundum quod sæpius [21] dictum est) qui quantitatem rerum hereditariarum expendit, nulla actio extendatur. §. 8. Sed nec adversus [22] emptores rerum hereditariarum, quas ipse [heres] pro solvendis debitis, vel legatis vendidit, venire alii concedatur: cum satis anterioribus creditoribus a nobis provisum est, vel ad posteriores [23] creditores, vel ad [24] legatarios pervenientibus, & suum jus persequentibus.

§. 9. In computatione autem patrimonii damus ei [licentiam] excipere & retinere quicquid in [25] funus [26] expendit, vel in testamenti insinuationem [27], vel in inventarii confectionem [28], vel in alias necessarias causas hereditatis approbaverit sese persolvisse. Si vero & ipse aliquas contra defunctum habebat actiones: non hæ confundentur [29], sed similem [eum] aliis creditoribus per omnia habeat fortunam: temporum [30] tamen prærogativa inter creditores servanda. §. 10. Licentia danda creditoribus, seu legatariis, vel fideicommissariis, si majorem putaverint esse substantiam a defuncto derelictam, quam heres [in] inventario scripsit, quibus volverint legitimis modis quod superfluum est, approbare [31], vel per tormenta [32] forsitan servorum hereditariorum [33] secundum anteriorem nostram legem quæ de quæstione servorum loquitur, vel per sacramentum illius, si [34] aliæ probationes defecerint: ut undique veritate exquisita, neque lucrum neque damnum aliquod heres ex hujusmodi sentiat hereditate: illo videlicet observando, ut si ex hereditate aliquid heredes surripuerint [35], vel celaverint, vel amovendum curaverint, postquam fuerint convicti, in duplum [36] hoc restituere, vel hereditatis quantitati computare compellantur. §. 11. Donec [37] tamen inventarium conscribitur: vel si res præsto sint, intra tres menses [38]: vel si abfuerint [39], intra annale spatium secundum anteriorem [40] distinctionem, nulla [41] erit licentia neque creditoribus neque legatariis vel fideicommissariis eos vel inquietare, vel ad judicium vocare, vel res hereditarias quasi ex hypothecarum autoritate vindicare: sed sit hoc spatium ipso jure pro [42] deliberatione heredibus concessum: nullo scilicet ex hoc intervallo creditoribus hereditariis circa temporalem præscriptionem [43] præjudicio generando. §. 12. Sin vero postquam adierint, vel sese immiscuerint, præsentes [44] vel absentes inventarium facere distulerint [45], & datum jam a nobis tempus ad inventarii confectionem effluxerit: tunc ex eo ipso quod inventarium secundum [46] formam præsentis constitutionis non fecerint, & heredes esse omnimodo intelligantur: & debitis hereditariis in solidum teneantur, nec legis nostræ beneficio perfruantur, quam contemnendam esse constituimus, cum [47] fuerunt. §. 13. Et hæc quidem de his sancimus, qui deliberationem nullam petendam [esse] curaverint: quam putamus quidem penitus post hanc legem esse supervacuam, & debere ei derogari. Cum enim liceat eis & adire hereditatem, & sine damno ab ea discedere ex prudentis legis auctoritate: quis locus deliberationi relinquitur? [48] Sed quia quidam vel vana formidine, vel callida machinatione, pro deliberando nobis supplicandum necessarium esse existimant, quatenus eis liceat annale tempus tergiversari, & hereditatem inspicere, & alias contra eam machinationes excogitare, & eandem deliberationem flebilibus [49] adsertionibus repetita prece sæpius accipere: ne quis nos putaverit antiquitatis [50] penitus esse contemptores, indulgemus quidem eis petere deliberationem, vel [49] a nobis vel a nostris judicibus: non tamen amplius ab imperiali quidem culmine uno [50] anno, a nostro vero judicibus novem mensibus: ut neque [51] ex imperiali largitate aliud tempus eis indulgeatur: sed & si fuerit datum, pro [52] nihilo habeatur. Semel [53] enim & non sæpius [54] eam peti concedimus.

§. 14. Sin autem hoc aliquis fecerit, & inventarium conscripserit (necesse est enim omnimodo deliberantem inventarium cum [55] omni subtilitate facere) non liceat ei post tempus præstitutum, si [56] non recusaverit hereditatem, sed adire maluerit, nostræ legis uti beneficio; sed in solidum secundum antiqua jura omnibus creditoribus teneatur. Cum enim gemini tramites inventi sint, unus quidem ex anterioribus qui deliberationem dedit, alter autem rudis, & novus a nostro numine repertus, per quem adeuntes sine damno conservantur? electionem ei damus, vel nostram constitutionem eligere & beneficium ejus fenire: vel si eam aspernandam existimaverit, & ad deliberationis auxilium convolaverit, ejus effectum habere: & si non intra datum tempus recusaverit hereditatem, omnibus in solidum debitis hereditariis teneatur: & non secundum modum patrimonii, sed etiam si exiguus sit census [57] hereditatis, tamen quasi heredem eum in totum obligari: & sibi imputet [58], qui pro novo beneficio vetus elegerit gravamen: & ideo ad ipsam deliberationis dationem, & divinum rescriptum super hac promulgatum, hoc adjici volumus, ut sciant omnes [59], quod omnimodo [60] post peractam deliberationem, si adierint, vel pro herede gesserint, vel non recusaverint hereditatem, omnibus [61] in solidum hereditariis oneribus teneantur. Si quis autem temerario proposito deliberationem quidem petierit, inventarium autem minime conscripserit, & vel adierit hereditatem, vel minime eam repudiaverit: non solum creditoribus in solidum teneatur, sed etiam legis Falcidiæ beneficio minime utatur. Quod si post deliberationem recusaverit inventario minime conscripto: tunc res hereditarias creditoribus, vel his qui ad hereditatem vocantur, legibus reddere compelletur: quantitate earum sacramento res [62] accipientium manifestanda, cum taxatione tamen a judice ituenda. §. 15. Notissimum autem est hac constitutione, quæ omnes casus continet, nostris constitutionibus jam pro eisdem capitulis promulgatis esse derogatum, quarum altera etiam Gordianæ [63] constitutionis sensus continebatur. Cum enim ampliore tractatu habito melior extitit inventus sit, & tribus constitutionibus in unum congregatis unus appareat, & in milites & in alios omnes juris probabilis articulus ex posterior ex anterioribus inquietari nostro subjectos imperio non patimur: scilicet ut milites [64] etsi propter simplicitatem præsentis legis fabilitatem non observarint, in tantum tamen teneantur, quantum in hereditate invenerint. Quam, patres conscripti, in hujusmodi casibus in posterum obtinere sancimus. Dat. 5. Kal. Decembr. *Constantinop.* post consulatum LAMPADII & ORESTIS VV. CC. 531.

1 Creditores legatariis præferuntur. 2 Quousque heres fatio inventario creditoribus hereditariis teneatur. 3 Creditoribus primo venientibus heres potest satisfacere bona fide, id est, si nesciens alios tempore potiores: alias, si reliquerit id primo venientibus solvere non debebit, nisi exacta cautione. *l. 41. ff. ad l. Falc. & ita hoc casu occupantis fit melior conditio. vide l. 19. ff. de re jud.* Melior itaquam, quoad jus pollidendi attinet, non tamen omnimodo. *§. 6. infr. h. t.* 4 Negligentia creditori imputetur. 5 Stulta est ratio, aut certe frigida. 6 Legatariis fatisfit ex defuncti hereditate. 7 Puta si res illis specialiter sunt legatæ, atque ita hoc casu legatarius, rebus ipsis seu rerum solutione satisfieri potest. 8 Heres facto inventario, biendi anni hereditatis causa, res hereditarias potest vendere. An quomodocunque verbi gratia, sine subhastatione? potest, *Bald.* quod minime ferendum videtur. 9 Id est, quibus necdum aut nondum plene fatisfactum est. 10 Eodem in milites, *l. 12. in fin. supr. de testam. milit.* 11 Creditori hereditario adversus emptorem rei hereditariæ non datur evictio, *ut hic:* ut qui ab herede rem hereditariam emerit, securus fiat, neque possit eo nomine a creditoribus hereditariis conveniri. Quod si res fuit aliena? Fictum heredis dominio præjudicium non adferet. Bart. *hic num. 2.* 12 Quid: jus ac beneficium hereditatis poterine vendi? potest. *Tit. ff. de heredit. vel act. vendita.* An & jus ipsius hereditatis seu beneficium inventarii? adde quæ scripti ad *l. 78. ff. ad SC. Trebell.* 13 Hereditariarum rerum emptor ea cautione res hereditatis emere debet, ut pretium rerum emptarum heredi, si pollit, numeret præsentibus creditoribus, vel legatariis pretium recipientibus: utque numerationis ejusce contestatio fiat in ipsi venditionis & emptionis instrumento: nec enim sufficit emptori res hereditarias ab herede venditas, ut creditoribus & legatariis satisfaceret: cum & pretium earum solvi quoque superioribus personis oporteat. Capolla *cautela* 225. Verum res hereditariæ commodius & tutius publice decursis bastis comparantur. 14 Creditores hereditarii res hereditarias legatariis traditas ab herede possunt evincere, quoties heredis non est solvendo: facit *l. 6. ff. de separationib.* non, si solvendo est, ut *l. ult. supr. de hered. act.* 15 Si res exstant. 16 Si res non exstant, hypothecariis in rem ipsam competit condictio ad pretium. 17 Melius est favere repetitioni quam adventitio lucro. *l. 41. in fin. ff. de reg. jur.* 18 Legatum, titulis lucrativus. 19 Priores creditores, posteriores urpiscunt. 20 Vide *l. 1. infr. qui potior.* 21 *§. 4. §. 5. supr. h. t.* 22 *§. 5. supr. h. t.* 23 *§. 6. supr. h. t.* 24 *§. 5. supr. h. t.* 25 Obserua quas expensas heres imputare possit creditoribus. 26 Funeris expensa omne debitum præcedit. *l. pen. ff. de relictis, l. 1. in fin. ff. ad l. Falcid. §. ult. Inst. de l. Falcid.* 27 Insinuationis expensa, vide *l. 23. 3. de testam.* 28 Inventarii expensa.

29 Debitum heredis qui inventarium fecit, non confunditur, *l. 48. ff. ad legem Falcid.* 30 Ut qui prior tempore, potior fit jure, *l. 15. §. de rei vind. l. 3. §. qui potior.* 31 Adversus inventarium probationes admittuntur, alias in dubio præsumitur pro inventario, nisi contrarium probetur, vide Alciat. 3. *præsumpt.* 20. In solenni scriptura nihil præsumitur omissum. *l. 17. §. ff. de probation.* 32 Vide *Novel. 1. cap. 2. §. 1.* 33 Ad probanda facta domestica domestici utimur. Domestica domestici probantur. *l. 8. §. 6. 3. de republic.* 34 Jusjurandum omnium probationum subsidium. De ista quisque consientia jurare cogitur. *l. 6. §. 4. vers. Sicubi. 8. de his qui ad Eccl.* 35 Vide *l. 71. §. 6. ff. de adq. vel omitt. hered.* 36 Pœna heredis rem hereditariam occultantis duplum, 37 Intra tempus inventarii faciendi heres a creditoribus & legatariis convenirí non potest, *ut hic.* Hinc notant exceptionem hanc, *sum intra tempus conficiendi inventarii*, in judicio opponi posse: sed & litis contestationem impedit. Quid si agatur eo tempore fiu intra illud tempus non opp ita ea exceptione? Lis ipso jure nulla non est. Depella Tholosana *decis.* 257. Quid, num perpetuo verum est, cum exceptionem heredi competere intra tempus conficiendo inventario a lege præstitutum, ut ne a quoquam possit conveniri? Verum certis casibus non est: possunt enim, vel eo tempore legata pias ad causas, alimenta & finus exigi ab herede: potest & fideicommissi facultatum, vel fugæ heres eo tempore conveniri, potest & eodem tempore ultarum nomine conveniri & ad earum restitutionem cogi, ut & commodati in eum agi. Bald. Castrens. *hic.* Angel. *l. 1. §. hæc fi pluribus. §. ff. si cui plus quam.* Quæ omnia vera sunt, etiam si ipsa hereditas idonei sit. Quid, eo tempore potestne heres alios convenire? potest. Bart. *hic.* Paulum igitur & dilationem suam habet heres adita etiam hereditate, tantisper dum inventarium fiat, ut neque a creditoribus, nec a legatariis possit eo tempore conveniri. Tricesimo ab adita hereditate die, inventarium inchoare: sexagesimo post primum illum mensem die, perhere debet, si res hereditariæ sint præsentes, si absitæ, anni spatium habet inventario perficiendo. Illo temporis spatio invitis creditoribus & legatariis perfruetur, ut ab iis neque conveniri, neque in jus trahi, aut hypothecaria actione conveniri possit. Quid si ante id spatium inventarium perfecerit? conveniri potest, quod hereditas summe notandum est. 38 De mensium computatione v. Macrob. *lib. 1. cap. 2.* Menoch. *de arbitr. jud. lib. 2. cas.* 10 Anf. 39 Inventarium in urbe, intra tres menses in provinciis intra annum fieri oportet, Græci apud Cal. 14. 40 *§. 2. 3. supr. h. t.* 41 Quidam piam caulam excipiunt. Volunt enim etiam nondum confecto inventario heredem conveniri posse præstandi gati causa. vide Tiraq. 24. *privilegio 3te causa.* 42 Tempus deliberandi & inventarii faciendi datur: est tamen hoc illo contractus. dixi *§. 2. supr. h. t.* 43 Intra tempus inventarii conficiendi creditoribus tempus agendi non currit. Curia? quia intra id tempus iidem heredes conveniri non possunt. *supr. h. t.* 44 *§. 11. supr. h. t.* 45 Pœna heredis inventarium non conficientis intra tempus legitimum, teneri in solidum. 46 Lege non juvantur, qui in legem committunt. 47 Lachrymæ supplicantibus communes. 48 Principes non eft antiquitatis contemptor. 49 Tempus deliberandi petitur, vel a Principe, vel a judice. *l. 9. 3. h. t.* 50 Tempus deliberandi annuum a Principe, novem mensium a magistratibus conceditur. 51 Injusta dilatio a Principe concessa non solet. 52 Semel quod dici potuit, fruitra fepius postulatur. 54 Imo sæpius. *l. 3. ff. h. t.* 53 Id est, nullis rebus omissis. *Novell. 1. cap. 2. §. 2.* 56 Petens tempus ad deliberandum, nisi repudiat, tacite adisse videtur: olim ita non fuit. *l. 19. §. 1. l. 60. ff. de adq. vel omitt. hered.* 57 Id est, exigua æstimatio. 58 Electio imputatur eligenti. 59 Nota regulam. 60 Post deliberationem adire vel repudiare heres cogitur. 61 Post deliberationem, qui non repudiat hereditatem adisse videtur, & ut heres in solidum creditoribus hereditariis teneatur. 62 In hypothecariis, & petitione hereditatis juratur in litem. *l. 5. ff. de in lit. jur.* 63 Vide *præcip. supra legat. 9. §. Inst. de hered. qualit.* 64 Inventarii omissi non obligat militem solvendo ære alieno. dixi ad *Novell. 1. c. 2.*

TIT. XXXI.

DE REPUDIANDA [1], VEL ABSTINENDA [2] HEREDITATE.

De eo qui habitavit in domo hereditaria.

1. Imp. ANTONINUS A. Mutatio.

SI [3] paterna hereditate te abstinuisse constiterit, & non [4] ut heredem in domo, sed ut inquilinum, vel custodem, vel ex alia justa ratione habitasse [5] liquido fuerit probatum [6]: ex persona patris conveniri te Procurator meus prohibebit. PP. Id. Jul. MESSALA, & SABINO CONSS. 215.

De eo, qui fundos a creditoribus comparavit.

2. Idem A. Severo.

SI pateraa hereditate [te] abstimisti: non ideo quod a [7] creditoribus fundos comparasti, (si modo id bona fide [8] feciti) a posteriori bus, qui sub eisdem [9] obligationibus pecuniam patri crediderunt, jure conveniris [10]. S. PP. 5. Kal. Julii, LÆTO II. & CEREALE CONSS. 216.

De transactione inutili super hereditate quæsita.

3. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. & CC. Theodosiano.

SUus heres exceptione pacti, qui testamentum injustum adseverans, postea *nihil se de paterna successione petiturum* non ex causa donationis, sed tranfigendi animo in jure [11] professus est: cum respuere [12] quæsitam [13] nequiret [14] hereditatem, & transactio [15] nullo [16] dato, vel retento, seu promisso [17] minime [18] procedat, summoveri non potest. Sine die CC. CONSS.

Nec reputiatam hereditatem posse quari, nec quæstam repudiari: de confessione in jure.

4. Iidem AA. & CC. Modestino militi.

SIcut [19] major [20] viginticuinque annis, antequam adeat, delatam repudians [21] succesionem, post quærere non potest: ita quæsitam [22] renunciando nihil agit, sed jus quod habuit, retinet: nec quod confessos [23] in jure pro judicatis haberi placuit, ad vocem repudiantis hereditatem, sed ad certam quantitatem deberi confitentem [24] pertinet. S. Kalend. Januar. *Sirmii*, AA. CONSS.

De pupillo.

5. Iidem AA. & CC. Claudianæ.

PUpillorum repudiatio delatæ hereditatis sine [25] tutore autore facta, nihil eis nocet. S. 2. Kal. Januar. *Sirmii*, AA. CONSS.

De suis heredibus.

6. Imp. JUSTINIANUS A. Joanni P. P.

SI quis suus [26] recusaverit paternam [27] hereditatem, deinde maluerit eam adire: cum fuerat indistincte ei remissum, donec res paternæ in eodem statu [28] permanent, hoc facere, & post multum [29] temporis licebat ei ad eandem hereditatem redire: hoc corrigentes, fancimus [30], siquidem res jam venditæ [31] sunt, ut nullus aditus ei ad hereditatem reservetur: quod & antiquitas observabat. Sin autem [res] alienatæ non sunt: siquidem major annis constitutus est, & tempora restitutionis nulla ei supersunt, intra trium annorum spatium tantummodo hujusmodi ei detur licentia. Sin autem, vel minor est, vel in utili tempore constitutus, tunc post impletum quadriennium [32] (quod spatium pro utili anno qui restitutionibus dabatur, præstitutum est) aliud triennium ei indulgeri, intra quod potest rebus in suo statu manentibus adire hereditatem, & suam abdicationem [33] revocare. Quo tempore transacto, nullus aditus penitus ad paternam [hereditatem] ei reservetur: nisi forte [adhuc] eo in minore ætate constituto, res venditæ sint. Tunc etenim per in integrum restitutionem non denegatur ei adire hereditatem, & res recuperare, & creditoribus paternis satisfacere. Dat. 15. Kalend. Novembr. *Constantinop.* post consulatum LAMPADII, & ORESTIS VV. CC. anno secundo. 532.

TIT. XXXII.

QUEMADMODUM [34] TESTAMENTA [35] APERIANTUR [36], INSPICIANTUR, ET DESCRIBANTUR.

1. Imp. ALEXANDER A. Proculæ.

UT testamentum quod dicis factum, proferatur, & publice recitetur, competens Judex [37] jubebit. PP. 2. Kal. April. MAXIMO II. & ÆLIANO CONSS. 224.

Testamenta debent aperiri secundum consuetudinem loci, ubi sit apertio. Alex.

2. Impp. VALER. & GALLIEN. AA. Alexandro.

TEstamenti tabulas ad hoc tibi a patre datas, ut in patriam perferantur, affirmans: potes illuc perferre, ut secundum [38] leges, moresque locorum insinuentur [39]: ita scilicet, ut testibus non præsentibus [40] adire prius vel pro tribunali [41], vel per libellum Rectorem provinciæ procures, ac permittente eo, honestos viros [42] adesse facias, quibus præsentibus aperiantur, & ab his [43] rursum obsignentur. PP. 12. Kalend. Januar. MAXIMO II. & GLABRIONE CONSS. 257.

3. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. & CC. Aristoteli.

EJus [44], quod ad causam novissimi patris vestri judicii pertinet, de calumnia [45] tibi juranti, præter pactum quam aperiri defunctus vetuit [46], vel ad ignominiam [47] alicujus pertinere dicitur, inspiciendi, ac describendi, præter diem [48], & consulem [49], Rector provinciæ facultatem fieri jubebit. Dat. 6. Kal. Maji, CC. CONSS.

Eodem modo publicantur, & aperiuntur codicilli, quo & testamentum. Bald.

4. Imppp. GRATIAN. VALENT. & THEOD. AAA. ad Hesperium P. P.

COdicillos [50], seu scripturam quolibet tenore formatam [51], ea oportebit obfervatione in publicum proferri, qua testamenta panduntur. Dat. 3. Kal. August. *Mediolani*, AUSONIO & OLYBRIO CONSS. 379.

TIT. XXXIII.

DE EDICTO DIVI ADRIANI [52] TOLLENDO, ET QUEMADMODUM SCRIPTUS HERES IN POSSESSIONEM MITTATUR.

1. Impp. SEVERUS, & ANTONINUS AA. Lucillo.

CUm [53] inter institutum, & subtitutum controversia moveatur: eum qui primo loco institutus est, induci in possessionem oportet. PP. 12. Kal. Decembr. DEXTRO & PRISCO CONSS. 197.

Vitium testamenti invisibile non impedit heredem mitti in possessionem. Alex.

2. Imp. ALEXANDER A. Eutacto.

QUamvis quis se filium defuncti prætextum esse alleget, aut falsum [54],

1 Paul. 4. *sent.* 4. *part tit.* 2. *D. lib.* 29. *ibi de omitt. hor.* Repudiatio fit in jure. Recusatio quovis modo. Solus heres repudiat non fideicommissarius. 2 Abstinent *l. 8. in fin. ff. de collat.* 30 Suus abstentionem nunquam revocat, ubi res sunt alienatæ: minor vero revocare potest, usque ad triennium, quod ei currit, poli vigesimum nonum annum. adde *l. 24. §. 2. ff. de minorib.* 31 *L. 8. ff. de jure deliber.* 32 Quadriennium loco utilis anni minoribus datum. *l. ult. supr. de temp. in integ. resf.* 33 Minor omissam hereditatem revocare potest. *supr. si ad omiss. hered. l. 7. §. 7. ff. de minoribus.*

34 Et quando, vide *l. 2. J. h. t.* 35 Adde, & codicilli & qualibet ultime scripte voluntatis. *l. 20. J. h. t.* 36 *L. 29. D. 2. & 35. Excep. 6.* 37 Testamentum aperiri per officium judicis petitur. *l. 1. l. 2. ff. h. t. dixi l. 2. 18. & 23. ff. de testament.* 38 Aperire hoc titulo non tantum eft tabulas testamenti patefacere naturaliter, ut in Senatusconsulto Silaniano: fed etiam civiliter, id eft, fecundum leges & mores civitatis in qua fit apertura teftamenti. 39 Teftamenta vel vivo teftatore aperiuntur & publice infinuantur apud acta, ut major eis fides accedat, *ut hic.* aut poft mortem teftoris ut innotescant hereditus, legatarius, fideicommiffarius, fervis manumiffis & fisco, cui debetur vicefima, & aliis quorum interefl. 40 Id eft, abfentibus *l. 7. ff. h. t.* 41 Id eft, viva voce. 42 Teftamenta aperiebantur præfentibus teftibus, vel honeftis perfonis, *ut hic.* facit *l. 1. §. 3. ff. depositi.* a præfentibus intra triduum, vel quinque dies: ab abfentibus intra eos dies, cum fupervenifient. Paul. 4. *fent. 6. §. 3.* Hoc autem modo aperiebantur: Teftes (vel maxima pars eorum) adhibebantur, qui teftamentum fignaverant. Agnitis fignis, rupto lino, aperiebatur & recitabatur teftamentum, defcribendi exempli fiebat poteftas, ac deinde figno publico obfignatum in archivum redigebatur, ut fi quando exemplum ejus interciderifet, foret unde peteretur. Paul. 4. *fent. 6. §. 1.* Coram poftea recitabatur præfentibus itidem honeftis viris in foro, vel Baflica, inter horam fecundam & decimam diei. Paul. *recd. §. 2.* Hinc illud Auguftini *in Pfalm. 21. Temedius*, inquit, *contradicitur de hereditate mortuorum, quamdiu teftamentum præfectus in publicum & cum teft imonium fuerit prolatum in publicum, facent omnes, ut tabulæ aperiantur & recitentur. Judex intus audit, advocati filent, præcones filentium faciunt, ut tandem ipfa fe, id eft, legentur verba mortui.* 43 Honeftis viris fcilicet. Paul. 4. *fentent.* 6. §. 2. hoc ad magiftratus videtur retuliffe his verbis, *exemplo fublato ab eisdem magiftratibus teftamenta obfignari, quorum præfentia conflat aperta, idque §. 1. ante exemplum fupponi publicum.* 44 Verba hæc fuerunt protectis tam in interdicto de tabulis exhibendis, quam in extraordinarii auxilii poftulatione. Cujacius *hic.* 45 Qui teftamentum aperiri feu publicari poftulat, jurare de calumnia cogitur. *l. 1. §. de jurejur. propter calumn.* 46 Aut veriffe intelligitur, quod ea parte in fubftitutio pupillaris. *l. §. ff. h. t. §. 3. Inftit. de pupill. l. 21. supr. de teftament.* 2. Unus. 4. §. 3. 47 Veteri exheredationi, vel præteritioni, & ita teftamentum non vitiatur, licet in eo quid famofum fit defcriptum. adde *l. 54. ff. de legat. 1.* 48 Diem & confulem teftamenti Prætor non patitur deferibi. *l. 2. §. 6. D. h. t.* 49 Hinc conftat, diem & confulem teftamenti a judici moris fuiffe. de qua re alias dixi. *d. §. 6.* 50 *l. 1. §. 2. ff. de tabul. exhibend.* 51 Puta epiftolam fideicommiffariam, & omne omnino fcriptum teftamenti, etiam imperfectum. *l. 2. §. 1. ff. h. t. l. 1. §. 3. & §. ff. de tabul. exhibend. principales & fecundas tabulas. d. l. 2. §. 2.*

52 *L. 29. C. Theod. quorum appell.* 53 Paul. 3. *fent.* 5. §. 2. In adipifcenda poffeffione inftitutus præfertur fubftituto. facit *l. 8. §. 4. ff. de legat. 2.* 54 Vide Paul. 3. *fent.* 5. §. 11. Vitium teftamenti invifibile heredem mitti in poffeffionem non impedit, nifi de vitio in contingenti docuerit. *Alexand. Salic.* adde *l. ult. J. de codicill.* non fi ab eo provocatum eft. *l. 6. J. quorum appellat. l. ultim. ff. de appellat. recip. Nebull. Vafquius de teftament.* Aliud erit, fi de petitione hereditatis agetur. Tunc enim de falfo prius cognofcitur. *l. 5. §. 1. ff. de heredit. petit.*

vel inofficiosum testamentum, seu alio vitio subjectum, vel servus [1] defunctus esse dicatur; tamen [2] scriptus heres in possessionem mitti solet. PP. 6. Kal. Novemb. MAXIM. II. & ÆLIANO CONSS. 224.

3. Imp. JUSTINIANUS A. Juliano P. P.

EDicto divi Hadriani quod sub occasione [3] Vicesimæ [4] [partis] hereditatis introductum est, cum multis ambagibus, & difficultatibus, & indiscretis narrationibus penitus quiescente, quia & vicesima [5] hereditatis ex nostra recessit republica: antiquatis nihilominus & aliis omnibus quæ circa repletionem vel interpretationem ejusdem Edicti promulgata sunt, sancimus, ut si quis ex asse vel ex parte institutus [6], competenti judici testamentum ostenderit non [7] cancellatum, neque abolitum, neque ex quacunque fuæ formæ parte vitiatum, sed quod [in] prima figura sine omni vituperatione appareat, & depositionibus testium legitimi numeri vallatum [8] sit: mittatur quidem in possessionem earum rerum quæ testatoris mortis [9] tempore fuerunt, non autem legitimo modo ab alio detinentur, & eam testificatione publicarum personarum accipiat. Sin autem aliquis contradictor extiterit [10]: tunc in judicio competenti [11], causæ in possessionem missionis, & subsecutæ contradictionis ventilentur, & [ei] possessio acquiratur, qui potiora [12] ex legitimis modis jura ostenderit [13], sive qui missus est, sive qui antea detinens contradicendum putavit, nullis angustiis temporum hujusmodi missione coarctanda, sed sive tardius, sive præmature aliquis missus est, legis tantummodo arbitrium requiratur, & causa unde vel missio vel contradictio exoritur. Sive enim post [14] annale tempus, sive post majoris ævi curricula aliquis fuerit missus, si tamen ex legitime formato testamento missio procedat, nullum ei temporis obstaculum objiciatur: nisi [15] tantum temporis effluxerit, quod possit vel possessori plenissime securitatem super [16] dominio præstare, vel ipsi qui missus est, omnem intentionem excludere. Si enim vel ex una parte, vel ex utroque latere temporis prolixitas occurrerit, manifestissimum est non solum missionem, sed etiam ipsam principalem causam esse sopitam. Dat. 12. Kal. April. *Constantinop.* post consulatum LAMPADII, & ORESTIS VV. CC. 531.

TIT. XXXIV.
SI [17] QUIS ALIQUEM TESTARI PROHIBUERIT [18], VEL COEGERIT.

1. Imp. ALEXAND. A. Severæ.

CIvili disceptationi crimen adjungitur, si testator non [19] sua sponte testamentum fecit, sed compulsus ab eo, qui heres est institutus, vel a quolibet alio, quos noluerit, scripsit heredes. S. 15. Kal. Jan. ALEXANDRO A. & CONS. 227.

Privatur successione, qui impedit aliquem, quo minus testetur. Salic.

2. Impp. DIOCLETIANUS, & MAXIMIANUS AA. & CC Nicagoræ.

EOs, qui ne [20] testamentum ordinaretur, impedimento fuisse monstrantur, velut [21] indignas personas a successionis compendio removeri, celeberrimi juris est. PP. Kal. Jan. DIOCLETIANO II. & ARISTOBULO CONSS. 285.

3. Iidem AA. & CC. Euthychidi.

JUdicium uxoris [22] postremum in se provocare [23] maritali [24] sermone, non est criminosum. Dat. 5. Kalend. Januar. CC. CONSS. 293.

TIT. XXXV.
DE HIS [25] QUIBUS UT INDIGNIS [26], HEREDITATES AUFERUNTUR [27], ET AD SENATUSCONSULTUM SILANIANUM [28].

De nece testatoris inulta.

1. Impp. SEVERUS, & ANTONINUS AA. Celeri.

HEredes, quos necem testatoris inultam [29] omisisse [30] constiterit, fructus [31] integros cogantur reddere. Neque enim bonæ fidei possessores ante controversiam illatam videntur fuisse, qui debitum officium pietatis scientes omiserunt. Ex hereditate autem rerum distractarum, vel a debitoribus acceptæ pecuniæ post motam litem bonorum usuras [32] inferant. Quod in fructibus [33] quoque locum habere, quos in prædiis hereditariis inventos, aut exinde perceptos vendiderint, proculdubio est. Usuras autem semisses [34] dependere, satis est. Dat. 15. Kal. April. CHILONE, & LIBONE CONSS. 205.

De pupillo herede, & si testamentum a tutore falsum dicatur.

2. Iidem AA. Vero.

POlla quidem liberam habuit administrandi patrimonii sui potestatem: nec [35] idcirco, quod pupillus illi heres extitit, ea quæ ab ipsa finita sunt, revocari in disceptationem oportet. Sed si pupilli [36] nomine falsum dicere vis testamentum, de quo per Pollam transactum [37] est, potes experiri: dum memineris, si in causa non obtinueris, & pertionem quam ex eo testamento pupillus habet, te ei salvam facturum (quam [38] adimi pupillo necesse erit [39] secundum juris formam), & de calumnia [40] tua Præsidem deliberaturum, quamvis pupilli nomine agere videaris, cum retractas ea quæ finita sunt per coheredem. PP. 8. Kal. Maji, ANTONINO A. III. & GETA III. CONSS. 209.

De tabulis ante quæstionem de servis habitam apertis.

3. Imp. ALEXAND. A. Antiochiano.

SI ea quæstio infertur filiis ejus, quam consobrinam tuam dicis, quod [41] tabulæ testamenti patris eorum, qui a familia interfectus dicebatur, priusquam quæstio de servis haberetur, apertæ & spectatæ sunt: propter amplissimi ordinis consultum hereditas a fisco vindicatur: & ideo agi causa apud Procuratorem meum debet: quia non eo tempore pupilli fuerunt. PP. 2. Non. April. ALEXANDRO A. CONS. 223.

De epistola, vel codicillis, de eo, quem testator voluntatem suam non mereri *declaravit.*

4. Idem A. Philomuso.

HEreditas in testamento data, per epistolam [42], vel codicillos, adimi [verbis directis] non potuit. Quia tamen testatrix *voluntatem suam non* [43] *mereri* unum ex heredibus suis declaravit [44], meritio ejus portio non jure ad alium translata, fisco [45] vindicata est. Libertates autem in [46] eadem epistola datæ peti poterunt [47]. PP. 2. Kalend. Decemb. MAXIMO II. & ÆLIANO CONSS. 224.

De sepultura.

5. Idem A. Tyranno.

NOn oportet ut indignis heredibus successiones auferri prætextu, quod [48] in sepultura supremis [judiciis, vel voluntatibus] defuncto obtemperatum non fuisset. PP. 7. Id. Mart. JULIANO II. & CRISPINO CONSS. 225.

De nece vindicanda.

6. Idem A. Venusto, & Clementino.

MInoribus [49] viginti quinque annis heredibus non obesse crimen [50] inultæ [51] mortis placuit. Cum vos autem etiam accusationem pertulisse, & quosdam ex reis punitos proponatis: licet is, qui mandasse cædem dicitur, provocaverit, vereri non debetis, ne quam hereditatis paternæ quæstionem a fisco meo patiamini. Convenit [52] enim pietati vestræ respondere causam appellationis reddenti. Quod si [53] majoris ætatis fuissetis, etiam ex necessitate provocationis certamen implere deberetis, ut possetis adire hereditatem. PP. 15. Kal. Jul. ALEXANDRO A. III. & DIONE CONSS. 230.

1 *l. 1. §. 6. ff. de Carbonian.* 2 Præsumitur solenne testamentum, seu voluntas testatoris, solennis esse, perfecta, absoluta, formamque suam continere: quoad ejus fieri potest & ex verbis potest colligi, non in eo quod omissum, vel silentio prætermissum. Gloss. Bart. Bald. Jas. *in l. si post testamentum. 4. supr. de jur. & fact. ignor.* Alciat. *l. 2. supr. de bon. possess. secundum tabul.* Bart. *in l. si scriptum. 11. supr. de probat.* 3 Occasione vicesimæ hereditatis. *Haloand.* occasione hereditatis, *vetus scriptura apud* Cuiac. 18. *observ.* 9. Goth. Ad litteltecium hujus legis vid. Leonin. *consil. 68. num. 9.* Wamef. *cent. 1. consil. 86. num. 3.* & quanto locum habeat Carn. Tuic. *ibi l. consilio!.* 288. Joann. Janet. *rer. quotid. lib. 2. cap. 3.* Ant. 4 Lex de vicesima hereditarum, augendi ærarii gratia, lege Julia primum irrogata est extraneis hæredibus nec impubes *Diocl.* 55. deinde Nerva, Trajani, Adriani, Marci, & Aliorum constitutionibus, vel rescissa, vel reducta: ad postremum, abolita ne aliquin cum Alciato putes a Gratiano fublatam. Ad hanc vicesimam Macer libros duos scripsit. Eadem etiam lex de aperiendis tabulis testamenti cavit. *l. 7. ff. de appellation. recipiend.* Paul. 4. *sentent.* 6. §. *ult. ibi, necessario vectigali.* adde Plin. *in Panegyrico.* de legibus vicesimæ, adde *l. 2. §. 44. ff. de orig. juris.* 5 Vicesima hereditatis fublata, *ut hic.* 6 Vel scripto, vel per nuncupationem, sive id in scriptum redigatur, sive non redigatur. Quo tamen ultimo casu heres petere potest, ut testium depositiones audiantur a judice & in scriptum redigantur. Accurtius *hic, in verb. depositionibus*, Tiraquell. *de retract. gentil. S. 2. glos. 1. num. 14.* Quid? hoc edictum non dabitur heredibus ab intestato? Rolandus a Valle 1. *consil. num.* 5. negat dari, nisi successionibus ex testamento in totam hereditatem, vel quotam: at non venientibus ab intestato. 7 Testamenti vitia. 8 Non fit millio ex edicto D. Hadriani, nisi testamentum, ut oportuerit, fuerit oblatum vel publice recitatum. Paul. 3. *sent.* 6. §. 14. 9 Paul. 3. *sent.* 5. §. *ult.* 10 Hinc colligunt, pro legato consequendo via executiva agi non posse ubi contradictor reperitur. vid. Mynsing. 4. *obs. 60. Nov.* 1. *c.* 4. 11 Competens judicium hereditatis est, ubi res sunt hereditariæ. *l.* 1. *supr. ubi de hered.* vide Ferrarien. *in formulibus quo petitur hereditas ex testam.* vide Hartmann. 2. *observ.* 1. *c.* 7. 12 *l.* 1. §. 6. 13 Probari testibus millionem in possessionem, ut & cætera acta judiciaria hinc colligunt. 14 Ex edicto Divi Hadriani post annum scripti heredes in possessionem rerum hereditariarum non mittuntur. Paul. 3. *sent.* 5. §. 13. 15 Dixi ad *L. 29. ff.* 6. 16 Tempus igitur dominii transferendi causa est.

17 *L. 29. ff.* 6. 18 Crimen est aliquem testari prohibere vel cogere. 19 Si quis quem testari cogerit. 35. *syn.* 4. *c.* 4. 20 Si quis quem testari prohibuerit. *l.* 1. 2. *ff. h. t.* adde 23. *supr. de inoffic. t.* 19. *ff. de his, qui ut indign. Nov.* 115. *c.* 3. §. 9. & 35. *Eclog.* 4. *c.* 1. 21 Paul. 5. *sent.* 12. §. 2. 22 Maritus per uxorem potest heres institui. Wurmser. 1. *practi.* 39. *c.* 18. 23 At non fuggerere testamentum. 24 Blandidis licet permovere testantem, ut aliquid nobis testamen inulæ mortis defuncti. *l.* 1. §. *in quibus casu, in integr. restit.* Goth. Declaratione hujus leg. vid. apud Hartmann. Pistor. *quæst. 47. num.* 13. Ant. 25 Lex quædam extat apud autorem *Synopf. Basil.* 33. *tit.* 4. *c.* 7. quæ ad hunc locum videtur referenda, hoc sensu: Si quis aliquem testari prohibuerit, vel quum testari cœpisset, testamentum prohibuerit perficere; tenetur quidem laxo ex causa prohibitionis: si quid autem superfuerit, fisco applicatur & ipse relegatur. 26 Vide *L. 34. ff. 9.* 27 A fisco fcil. sed hoc in Gallia non servatur. Bugnon. *in leges. legat.* 28 Vid. *L. 29. D.* 5. v. Paul. 3. *sentent.* 5. quando faciant hæredes fuerit, dixi *l.* 5. *ff. h. t.* Illud adjiciendum, Fuisse & aliud senatusconsultum de quæstione familiæ habitum, Neronc 4. Dione Consil. tulit *Tacito* 13. 14. quod ideo Pisonianum. *l.* 8. *ff. h. t.* & Neronianum a Paul. 3. *sentent.* 5. §. 8. Item Claudianum dictum. *ff. de SC. Silanian. & Claudian.* Novum autem non est ut Neroniana senatusconsultis dicatur Claudiana, vid. Cuiac. 1. *obf.* 18. de senatusconsultis & edictis Claudianis, vide plura apud Pet. Fabr. 1. *Semestrium* 23. 29 *L.* 17. *ff. de his, quæ ut indign.* 30 Quod tempus requiritur, ut inultam necem omittisse dicantur? certum enim tempus spatium constitutum ad eam rem fuisse videtur ex *l.* 1. *supr. in quibus casus in integrum restitut.* 31 *d. l.* 17. & 76. §. 7. *ff. de legat.* 2. 32 *L.* 18. *ff. de his, quæ ut indign.* 33 Vid. Cujac. 21. *obs.* 27. 34 Ut *l.* 17. §. 6. *ff. de usur.* vid. Cujac. *ad l.* 3. *inst. de fiscalib. usur.* 35 Heres quantumvis fit pupillus, auctoritate tutoris non facit testamentum. 36 Tutor pupilli nomine de falso testamentum accusare potest. Imo non potest. *l.* 2. *inf. de his qui accus. dixi ibi.* 37 Ergo de falso hic transactum fuit? non ita est. *l.* 7. *inf. ad l. Corn. de falsis. l.* 18. *supr. de transact.* Nam Polla in hac hypothesi transegit de testamento nondum suspecto. vid. Hotom 22. *Illustr.* vid. tamen Cujac. 6. *obf.* 11. ubi notat & evincit de falso posse transigi. 38 Dixi tutores agere nomine pupillo. Imo non nocet. *l.* 6. §. 1. *J. unde vi.* 39 Imo necesse non est, cum minori eodem casu ignoscatur. *l.* 5. §. 9. *ff. de his, quæ ut indign.* 40 Tutor de calumnia proprio nomine teneri potest. Si tamen citra calumniam bona fide egerit, tutori ignoscitur. *l.* 22. *in fin. ff. h. t.* 41 *l.* 6. *l.* 9. *l. pen. l. ult. inf. l. 1. & tot. tit. ff. de SC. Silanian.* Paul. 3. *sent.* 5. §. 5. 42 Epistola vel codicillis hereditas adimi non potest. Injuste tamen non adimitur, quod adimitur indigno, adde quæ scripsi ad *l.* 1. *inf. de codicill.* 43 Epistola indigno hereditas adimi potest. vid. Pajon. 1. *Notar.* 7. *cap. de Nullitate.* 44 Pone testatorem coram notario, vel *reg.* 60. 22 Posthumi adgnatione rumpitur testamentum, ergo & codicilli ex testamento dependentes. 23 Reptum testamentum confirmari potest a testatore coram quinque testibus rogatis, etsi quinque ex casu testamentum jure codicillorum. adde *l.* 28. *ff. de cond. & demonstr.* 24 Hereditas per fideicommissum dari vel adimi codicillis potest, *ut hic, & l.* 22. *inf. de fideicommiss. l.* 75. *ff. de legat.* 2. directo non potest. *l. pen. ff. de his, quæ ut indign. l.* 10. §. 6. *ff. de legat.* 2. 25 *L. 2. en fin. l.* 10. §. 2. *ff. de inoffic. test. l.* 4. *supr. de impub. & aliis substit. l.* 6. *supr. h. t. l.* 2. *in fin. ff. de his, quæ ut indign. l.* 27. *in fin. ff. de cond. inst. l.* 2. *in fin. ff. de vulg. & pupill. l.* 77. *ff. de hereditis inst. l.* 27. *in fin. ff. de cond. & demonstr. l.* 7. *ff. ad SC. Treb. l.* 14. §. *de testament.* 2. Cujas 7. *obs. ult.* nifi a milite. *l.* 19. *ff. de testam. milit.* An idem inter liberos & venientes ab intestato? *l.* 36. *ff. de inoffic. test. l.* 20. *ff. de hered. instit.* in alias partes? *l.* 11. *C. de inoffic. testam.* in institutione, *l.* 14. §. *de testam.* Sed quæ ratio, vel si declarationis modo testamentum fecit testator? *l. adje.* 77. *ff. de heredit. inst.* ita censet Socinus *regula* 169. His adde, hereditatem literis non dari. *l.* 17. §. *ff. de jure codicill.* nec adimi. *l.* 4. *in his quæ, ut indign.* vide præterea Hippolytum Martinum *sing.* 49. 26 Cur ita? ne jus testamentorum & codicillorum confundatur, adde *l.* 7. *in fin. l.* 11. *non codicillum.* 12. *l. de test. num.* 5. *pen. Inst. de jure codicill. l. Socrates.* 76. *ff. ad SC. Trebel.* Quid *Communis?* Paulus etiam *dicto loco* negat precarium verbum esse: quod & alibi confirmatur. *l.* 12. *J. de fideicommiss. libertatib. l.* 11. §. 2. *ff. de legatis* 3. nifi forte probetur, testatorem eo verbo fideicommittere voluisse. Et hæc quidem Jurisconsulti. Interpretes vero ita: Verborum alia sunt directa, alia obliqua, alia communia nec mixta ex utrisque. Directis non ab alio quis cupit, sed a jpsiso: obliquis, ab alio. Dixta ita communia quæ utrique institutioni possunt adaptari, vide Grassum *ex communi opinione hic. sententiarum*, 9. *substitutus, quæstion.* 9. Directa sunt, ut *mystimo, heres esto, accepat, accrescat, capiat, dominus esto, revertatur, moriatur.* Obliqua, *detur, lego, restituat.* Communia, *computet, decernat, dividatur, habeat, pertineat, relinquo, remaneat, substituo, succedat, veniat.* Graff. *decis. ex communi opinione quæst.* 3. 27 Codicillus, nisi villimi judicii ordinatio est. hoc est, species ultimæ voluntatis. 28 Codicillis hereditas dari non potest, præcatio verbis dari potest, *ut hic.* eadem ratione codicillis declarari potest: quis, aut quis ex pluribus heres sit institutus in testamento: *l. substo. 77. ff. de hered. inst.* Potest & codicillis fubstitutio, dubia alioqui declarari, ut dircta sit, non obliqua, aut fideicommissaria. Baldi. 2. *cons.* 249. Hoc amplius notandum est, codicillis tamesi imperfectis, ambigua verba testamenti posse declarari. *arg. l. ult. ff. de reb. eor. qui sub tut.* Pone, testator decem filio reliquit codicillis: post declarat, ea ille filio reliquisse jure institutionis: queritur, utrum ex declaratio codicillis facta valeat? Bald. *in l. non codicillum.* 14. *ff. de testam.* Salic. & Jason negant *in Authent. nevissima, supr. de inoffic.* Romanus contra valere putat, *consil.* 179. n. 7. Pone, turius testamentum nuncupatum fecit, quod eis relictum est codicillis, tunc enim valent codicilli, licet testamentum effectum non habeat. 4. 14. *l.* 29. *J. de fideicommiss. l. ex ea scriptura* 29. *ff. qui testamenta.* Idem dicendum, quotes heredes tacite, non expresse rogati sunt de eo restituendo quod in codicillis continetur, tunc enim valent codicilli, licet non testamentum. *l. qui plus.* 38. §. 1. *ff. de heredit. inst.* idem est quoque si testamentum ab initio nullum fuit: ut puta, si præteritus in eo filius fuit. Dynus & Burgul. *in l. legata.* 19. *ff. de legat.* 1. vide Socinum *reg.* 60. 22 Posthumi adgnatione rumpitur testamentum, ergo & codicilli ex testamento dependentes. 23 Reptum testamentum confirmari potest a testatore coram quinque testibus rogatis etsi quinque ex casu testamentum jure codicillorum. adde *l.* 28. *ff. de cond. & demonstr.* 24 Hereditas per fideicommissum dari vel adimi codicillis potest, *ut hic, & l.* 22. *inf. de fideicommiss. l.* 75. *ff. de legat.* 2. directo non potest. *l. pen. ff. de his, quæ ut indign. l.* 10. §. 6. *ff. de legat.* 2. 25 *L. 2. en fin. l.* 10. §. 2. *ff. de inoffic. test. l.* 4. *supr. de impub. & aliis substit. l.* 6. *supr. h. t. l.* 2. *in fin. ff. de his, quæ ut indign. l.* 27. *in fin. ff. de cond. inst. l.* 2. *in fin. ff. de vulg. & pupill. l.* 77. *ff. de hereditis inst. l.* 27. *in fin. ff. de cond. & demonstr. l.* 7. *ff. ad SC. Treb. l.* 14. §. *de testament.* 2. Cujas 7. *obs. ult.* nifi a milite. *l.* 19. *ff. de testam. milit.* An idem inter liberos & venientes ab intestato? *l.* 36. *ff. de inoffic. test. l.* 20. *ff. de hered. instit.* in alias partes? *l.* 11. *C. de inoffic. testam.* in institutione, *l.* 14. §. *de testam.* Sed quæ ratio, vel si declarationis modo testamentum fecit testator? *l. adje.* 77. *ff. de heredit. inst.* ita censet Socinus *regula* 169. His adde, hereditatem literis non dari. *l.* 17. §. *ff. de jure codicill.* nec adimi. *l.* 4. *in his quæ, ut indign.* vide præterea Hippolytum Martinum *sing.* 49. 26 Cur ita? ne jus testamentorum & codicillorum confundatur, adde *l.* 7. *in fin. l.* 11. *non codicillum.* 12. *l. de test. num.* 5. *pen. Inst. de jure codicill. l. Socrates.* 76. *ff. ad SC. Trebel.* 27 Quæ & fideicommissaria dicuntur nusquam obligua. Fideicommissa sunt verbis postiumus: *Fideicommitto, peto, volo, dari.* Ulpian. 25. *ult. Inst. de fideicommiss.*

Qui non est in culpa, non debet esse in pœna. Bald.

7. Idem A. Vitaliæ.

SI ideo ultio [1] necis testatoris non est desiderata, quia cædis auctores reperiri [2] non potuerint: obesse heredibus, ex quo nulla [3] eorum culpa detegitur, non oportet. PP. Id. Martii, LUPO & MAXIMO CONSS. 233.

De falsi accusatione.

8. Imp. GORDIANUS A. Tatiæ.

ALia causa est ejus qui falsi instituta accusatione, ad finem usque, quod insimulabat, perduxit, & contrariam [4] sententiam meruit: alia ejus qui inchoatam accusationem non [5] pertulit: cum in illius [quidem] partem succedat fiscus, hic autem, qui contrariam Judicis sententiam non sustinuit, suæ partis non perdat persecutionem. PP. 15. Kal. Februar. GORDIANO A. & VIOLA CONSS. 240.

Si occisores ignorantur, potest hereditas adiri impune. Alex.

9. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. & CC. Ælianæ.

CUm fratrem tuum veneno [6] peremptum esse adseveres, ut effectus successionis ejus tibi non auferatur, mortem ejus ulcisci [7] te necesse est. Licet enim hereditatem eorum, qui clandestinis insidiis periuntur, hi, qui jure vocantur, adire non vetantur, tamen si interitum non fuerint ulti, successionem obtinere non possunt. PP. * TYBERIANO & DIONE CONSS. 291.

Heredi scripto a legitimo prævento non auferitur hereditas a fisco, si mora, vel culpa non possit ei imputari. Salic.

10. Iidem AA. & CC. Sylvanæ.

SOrorem [8] fratris necem jure licito vindicantem [9], evincere ab uxore [recte] scripta successionem non convenit. Secundum quæ fiduciam innocentiæ geris, & neque dolo malo tuo maritum necatum, neque alias indignam te successione probari [posse] confidis: adversus omnem calumniam maximam habes securitatem. Dat. 15. Kal. Maji, *Sirmii*, CC. CONSS.

Dilatio ad vindicandam necem defuncti, non nocet heredi interim morienti, nec servis libertate donatis, nec aliis legatariis. Salic.

11. Imp. JUSTINIANUS A. Joanni P. P.

CUm Silanianum Senatusconsultum a nobis, tam laudandum, quam corroborandum est: necnon D. Marci Oratio, quæ circa [10] id facta est; invenimus autem nullam in ea mentionem *libertatis* factam, & veteres movit quædam de libertatibus [11] relictis in testamento necati testatoris quæstio: necessarium nobis visum est, & hanc dirimere. Hi enim qui libertate fuerant in hoc testamento donati, si eam accepissent, lucrum quod eis in medio [tempore] accidit, poterant sibi acquirere: Interea autem procrastinatione propter necis vindictam habita, hoc minime ad eos pervenit, & postea in libertatem deducti periclitabantur. [Sed] ne medium tempus fieret eis damnosum, & maxime si ancillæ in medio pepererint, & postea hereditas adita sit: bellissimum nobis videtur, divi Marci prudentissimi Principis Orationem, & in libertatibus producere, ne princeps [12] philosophiæ plenus aliquid videatur imperfectum fanxisse: sed ita in hereditatibus [13], & legatis, & fideicommissis, & maxime in libertatibus quas semper philosophia [14] amplectitur, extendatur ejus ratio, ut & lucrum quod in medio accidit, eis post libertatem acceptam restituatur: & partus liber, & ingenuus esse intelligatur: nullaque machinatione hujusmodi præpeditio damnum aliquod irrogare concedatur, [ut] & libera eorum posteritas, si in medio fuerint ab hac luce subtracti, suorum genitorum commodum consequatur. Merito enim nobis sacratissimi Marci per omnia constitutionem replere placuit: *nihil* enim [15] *actum esse credimus: dum aliquid addendum superest.* Dat. 2. Kal. Maji, *Constantinop.* post Consulatum LAMPADII & ORESTIS VV. CC. 531.

De servis, qui auxilium domino occiso non præbuerunt.

12. Idem A. Joanni P. P.

TAlis de antiquo jure dubietas nostræ Serenitati suggesta est propter Senatusconsultum Silanianum, & servos qui supplicio afficiuntur, sub eodem tecto commorantes, & non suum auxilium domino per insidias occiso præbentes. Veteres enim certum non faciunt, quis intellectus [16] de verbis, *sub eodem tecto* [17], significatur: sive in eodem cubiculo, sive in triclinio, vel porticu, vel in aula hæc appellatio accipi debeat: adjicientes, si dominus in via [18], vel in agro fuerit interfectus, eos servos puniri qui præsto erant, & non auxilium ad prohibendum periculum præbuerunt, nulla distinctione super qualitate præsentiæ utentes. Nos igitur omnem eis occasionem ad declinanda supplicia super negligentia salutis domini sui amputantes, sancimus [19], omnes servos, ex quocunque loco, sive in domo, sive in via, [sive in agro,] posse clamorem exaudire, vel insidias sentire, & non auxilium tulerint: supplicio Senatusconsulti subjacere. † Oportet enim eos ubicunque senserint dominum periclitantem, ad prohibendas insidias concurrere. Datum 15. Kal. Nov. *Constantinop.* post consulatum LAMPADII & ORESTIS VV. CC. anno secundo. 532.

TIT. XXXVI.
DE CODICILLIS [20].

De agratione posthumi.

1. Imp. ALEXANDER A. Mocimo, & aliis.

RUpto [21] quidem testamento posthumi agnatione, codicillos [22] quoque ad testamentum pertinentes non valere, in dubium non venit. Sed cum post ruptum testamentum patrem pupillorum vestrorum literas [23] emisisse proponatis, quibus præcedens judicium confirmavit, Prætor nihil contra jus fecit, si novissimam ejus voluntatem secutus, relictum testamento Reipublicæ fideicommissum, ut ex codicillis relictum, præstandum esse pronunciavit. PP. 3. Kal. Jul. MAXIMO III. & PATERNO CONSS. 234.

De hereditate.

2. Impp. PHILIPPUS A. & PHILIPPUS C. Asclepiodotæ.

HEreditatem [24] quidem neque dari, neque adimi codicillis posse manifestum est [25]. Verbis tamen precariis [26] per hujusmodi etiam novissimi [27] judicii ordinationem jura non faciunt irritas voluntates. Unde [28] inefficaciter te codicillis rogatam esse, *ut quibusdam rebus contenta, portionem quam testamento fueras consequuta, aliis restitueres*, falso tibi persuasum est. PP. Id. Oct. PEREGRINO, & ÆMILIANO CONSS. 245.

De codicillis contrariis.

3. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. Hyacintho, & aliis.

CUm proponatis, pupillorum vestrorum matrem diversis temporibus ac dissonis voluntatibus duos [29] codicillos ordinasse: in dubium non venit id, quod priori codicillo inscripserat, per eum, in quem postea secreta [30] voluntatis fuæ contulerat, si a prioris tenore discrepat, & contrariam [31] voluntatem continet, revocatum [32] esse. P. P. 6. Idib. Septemb. ipsis IV. & III. AA. CONSS. 290.

1 Dixi ad *l. 6. supr.* 2 Nemini imputatur, qui quod potuit, præstitit. *l.* 16. *in fin. supr. de inoffic. test. ass.* 3 Pœna hic culpa non intelligitur. 4 *l.* 47. *ff. de heredit. pet.* 5 Accusans testamentum falsi, ita eorum quod in eo relictum est, amittit, exigo. *l.* 113. *ff. de leg.* 1. *adjudere.* Paulus *dicto loco, defertre ait des. d. l.* 113. *seu hereditatem meam re restituturum Titio. d. l.* 118. *Jubco. l.* 28. *penultim. ff. de liberat. legata.* Quid *Ricinius?* Paulus *dicto loco* negat esse precarium. Scævola precarium facere videtur. *l.* 78. §. 8. *ff. ad SC. Trebell.* Quid *Communis?* Paulus etiam *dicto loco* negat precarium verbum esse: quod & alibi confirmatur. *l.* 12. *J. de fideicommiss. libertatib. l.* 11. §. 2. *ff. de legatis* 3. nifi forte probetur, testatorem eo verbo fideicommittere voluisse. Et hæc quidem Jurisconsulti. Interpretes vero ita: Verborum alia sunt directa, alia obliqua, alia communia nec mixta ex utrisque. Directis non ab alio quis cupit, sed a jpsiso: obliquis, ab alio. Dixta ita communia quæ utrique institutioni possunt adaptari, vide Grassum *ex communi opinione hic. sententiarum*, 9. *substitutus, quæstion.* 9. Directa sunt, ut *mystimo, heres esto, accepat, accrescat, capiat, dominus esto, revertatur, moriatur.* Obliqua, *detur, lego, restituat.* Communia, *computet, decernat, dividatur, habeat, pertineat, relinquo, remaneat, substituo, succedat, veniat.* Graff. *decis. ex communi opinione quæst.* 3. 27 Codicillus, nisi villimi judicii ordinatio est. hoc est, species ultimæ voluntatis. 28 Codicillis hereditas dari non potest, præcatio verbis dari potest, *ut hic.* eadem ratione codicillis declarari potest: quis, aut quis ex pluribus heres sit institutus in testamento: *l. substo. 77. ff. de hered. inst.* Potest & codicillis fubstitutio, dubia alioqui declarari, ut dircta sit, non obliqua, aut fideicommissaria. Baldi. 2. *cons.* 249. Hoc amplius notandum est, codicillis tamesi imperfectis, ambigua verba testamenti posse declarari. *arg. l. ult. ff. de reb. eor. qui sub tut.* Pone, testator decem filio reliquit codicillis: post declarat, ea ille filio reliquisse jure institutionis: queritur, utrum ex declaratio codicillis facta valeat? Bald. *in l. non codicillum.* 14. *ff. de testam.* Salic. & Jason negant *in Authent. nevissima, supr. de inoffic.* Romanus contra valere putat, *consil.* 179. n. 7. Pone, turius testamentum nuncupatum fecit, quod eis relictum est codicillis, tunc enim valent codicilli, licet testamentum effectum non habeat. 4. 14. *l.* 29. *J. de fideicommiss. l. ex ea scriptura* 29. *ff. qui testament.* Idem dicendum, quotes heredes tacite, non expresse rogati sunt de eo restituendo quod in codicillis continetur, tunc enim valent codicilli, licet non testamentum. *l. qui plus.* 38. §. 1. *ff. de heredit. inst.* idem est quoque si testamentum ab initio nullum fuit: ut puta, si præteritus in eo filius fuit. Dynus & Burgul. *in l. legata.* 19. *ff. de legat.* 1. vide Socinum *reg.* 60. 22 Posthumi adgnatione rumpitur testamentum, ergo & codicilli ex testamento dependentes. 23 Reptum testamentum confirmari potest a testatore coram quinque testibus rogatis etsi quinque ex casu testamentum jure codicillorum. adde *l.* 28. *ff. de cond. & demonstr.* 24 Hereditas per fideicommissum dari vel adimi codicillis potest, *ut hic, & l.* 22. *inf. de fideicommiss. l.* 75. *ff. de legat.* 2. directo non potest. *l. pen. ff. de his, quæ ut indign. l.* 10. §. 6. *ff. de legat.* 2. 25 *L. 2. en fin. l.* 10. §. 2. *ff. de inoffic. test. l.* 4. *supr. de impub. & aliis substit. l.* 6. *supr. h. t. l.* 2. *in fin. ff. de his, quæ ut indign. l.* 27. *in fin. ff. de cond. inst. l.* 2. *in fin. ff. de vulg. & pupill. l.* 77. *ff. de hereditis inst. l.* 27. *in fin. ff. de cond. & demonstr. l.* 7. *ff. ad SC. Treb. l.* 14. §. *de testament.* 2. Cujas 7. *obs. ult.* nifi a milite. *l.* 19. *ff. de testam. milit.* An idem inter liberos & venientes ab intestato? *l.* 36. *ff. de inoffic. test. l.* 20. *ff. de hered. instit.* in alias partes? *l.* 11. *C. de inoffic. testam.* in institutione, *l.* 14. §. *de testam.* Sed quæ ratio, vel si declarationis modo testamentum fecit testator? *l. adje.* 77. *ff. de heredit. inst.* ita censet Socinus *regula* 169. His adde, hereditatem literis non dari. *l.* 17. §. *ff. de jure codicill.* nec adimi. *l.* 4. *in his quæ, ut indign.* vide præterea Hippolytum Martinum *sing.* 49. 26 Cur ita? ne jus testamentorum & codicillorum confundatur, adde *l.* 7. *in fin. l.* 11. *non codicillum.* 12. *l. de test. num.* 5. *pen. Inst. de jure codicill. l. Socrates.* 76. *ff. ad SC. Trebel.* 27 Quæ & fideicommissaria dicuntur nusquam obligua. Fideicommissa sunt verbis postiumus: *Fideicommitto, peto, volo, dari.* Ulpian. 25. *ult. Inst. de fideicommiss.*